

Što se radi u Centru izvrsnosti za nacionalnu povijest?

Milivoj Dretar, prof.
Osnovna škola "Petar Zrinski" Jalžabet

U sklopu Europskog talent centra u Varaždinskoj županiji djeluju Centri izvrsnosti koji objedinjuju rad s darovitim i nadarenim učenicima kroz više predmetnih područja. Ciljevi su organizirati rad učenika na jednom mjestu za osnovne i srednje škole čime se promiče generacijska solidarnost, osigurati ravnomjerni standard opremljenosti, omogućiti pristup i korištenje novih tehnologija, omogućiti učenicima najbolje mentore, stvoriti efikasan i jeftiniji sustav. Više o centrima izvrsnosti pročitajte na www.civz.hr. Školske godine 2002./2003. godine počeo je rad s nadarenim učenicima u području matematike i fizike kroz dodatnu nastavu koja se odvijala po osnovnim i srednjim školama Varaždinske županije, potom informatike, a zatim i ostalih područja poput kemije, biologije, hrvatskog jezika, poduzetništva, likovne kulture, astronomije, robotike, komunikacije, šaha. Među posljednje osnovanim je Centar izvrsnosti za nacionalnu povijest koji svoj rođendan slavi 29. svibnja jer je 29. svibnja 2020. godine Varaždinska županija zaključkom potvrdila osnutak Centra.

Centar je smješten na adresi Hallerova aleja 6 a, a to je ujedno i adresa Druge gimnazije Varaždin koja je domaćin Centra. Ovaj centar ima i lokalni i nacionalni i europski značaj kroz njegovanje nacionalnog hrvatskog identiteta u kontekstu europskog. Cilj Centra nije (samo) rad na pripremi učenika za natjecanja, kvizove i smotre povezano s nastavom povijesti, već ima znanstveno-istraživački karakter. Rad učenika podijeljen je među modulima zadanim vremenskim okvirom. Na početku školske godine, u rujnu, učenici biraju preferirani i zamjenski modul iz ponuđenog izbora. Najstarija hrvatska povijest zastupljena je u modulu Korijeni današnjeg hrvatskog prostora i tu se obrađuju teme prapovijesne naseljenosti, grčke i rimske kolonizacije, antičke baštine s naglaskom na Varaždinsku županiju te muzejsku ostavštinu. Ostali moduli su: Hrvatska u doba narodnih vladara, Intrige s kraljevskih dvorova, Hrvatska između orla, lava i polumjeseca, Carica i kraljica Marija Terezija, Buđenje nacija, Počeci moderne hrvatske države, Burno 20. stoljeće, Hrvatska i antifašizam, Domovinski rat. Na temelju učeničkog izbora, formiraju se radne grupe po modulima. U pojedinim godinama nedostaje interesa za

neke teme pa se neki moduli tad ne provode, dok druge godine vlada veći interes pa se formira više grupa. Tako su godine 2021./22. formirane čak tri grupe unutar modula Burno 20. stoljeće, od čega je svaka imala naglasak na drugo tematsko područje – jedni su se bavili Drugim svjetskim ratom, drugi razdobljem uoči propasti Jugoslavije, a treći svakodnevicom 1970-ih.

Prve godine 2020./21. Centar izvrsnosti za nacionalnu povijest upisalo je 32 učenika, u dobi od 7. razreda osnovne do 4. razreda srednje škole. Njih 26 je rad u Centru uspješno završilo za što su primili diplomu. Zadnjeg dana rada učenici su javno predstavljali svoje radove na kojima nekoliko mjeseci su sa svojim mentorima radili u Centru. Ta se tradicija nastavila i idućih godina. Svaki profesor mentorirao je između 4 i 6 učenika u stvaranju znanstveno-istraživačke teme unutar modula. Mentori za rad po modulima birani su na temelju referenci i dosadašnjeg iskustva. Svi mentori diplomirali su povijest te su članovi županijskih stručnih vijeća za učitelje i nastavnike Povijesti. Tijekom školske godine polaznik prisustvuje predavanjima i radionicama iz općih tema unutar modula, a potom se opredjeljuje za rad na preferiranoj temi o kojoj piše završni rad. Kod pisanja rada primjenjuju se sva pravila povijesne struke, a to su: analiza povijesnih izvora, citiranje autora, izrada bilješki, imenovanje grafičkih priloga i tablica, izrada popisa korištenih izvora i literature, uključivanje rezultata terenske nastave i internetskog pretraživanja, izrada zaključka. Opseg završnog rada nije strogo definiran, ali mora biti u skladu s uputama mentora te sadržavati uvod, hipotetsko pitanje, glavni dio i zaključak. Presentacijom tema polaznici uvijek obavljaju javni nastup. Tijekom rada pročitaju nekoliko članaka i knjiga o tematici koja je dominantna u modulu. Važno je održati motivaciju i interes jer se dio sati izvodi u online okruženju, a drugi dio subotom u Centru. Rad traje 30 školskih sati raspoređenih od listopada do ožujka. Na početku modula mentori su dužni predati godišnji plan rada prema kojem sastavljaju tematske odrednice.

Tijekom rada u Centru svaki polaznik prolazi najmanje jednu terensku nastavu koju organiziraju mentori. Tako su antičari posjetili arheološki lokalitet Aqua Iasae u Varaždinskim Toplicama gdje su uz pomoć ravnateljice Zavičajnog muzeja upoznali značaj nalazišta, ostavštinu ilirskog naroda Jasa, rimsko graditeljstvo i mitologiju. Polaznici modula Hrvatska i antifašizam obišli su značajne lokalitete u Varaždinu – od Spomen-kosturnice boraca NOV-a i žrtava fašizma, bisti narodnih heroja, Ranjenog borca ispred vile Bedeković, spomenika od cigli jasenovačkih logoraša, mjesta prvog Titovog govora u oslobođenoj Jugoslaviji. Neizostavan je i posjet Gradskom muzeju Varaždin s kojim Centar usko surađuje. Polaznici prisustvuju javnim predavanjima i izložbama u sklopu Muzejskih srijeda i Noći muzeja, obilaze stalne postavbe, ali Muzej često izlazi ususret pa priređuje tematske radionice za polaznike. Tako je krajem siječnja 2023. godine postavljena prigodna izložba o varaždinskim Židovima, polaznici su prvi puta vidjeli i dodirnuli menoru, 200 godina stari molitvenik, osobna pisma i fotografije članova židovske zajednice uništene u holokaustu. Osim Gradskog muzeja rad Centra pomaže Državni arhiv u Varaždinu koji omogućuje besplatno korištenje arhivske građe pa polaznici rade na izvornim dokumentima, čitaju ih i analiziraju te potom koriste kod pisanja završnog rada.

Tako se učenici upoznaju s radom muzeja i arhiva pa je pretpostavka da će se na posjet ovim institucijama odlučiti i u samostalnoj organizaciji.

Centar rado pohode i stručnjaci koje održavaju tematska izlaganja o arheologiji, popularnim temama, arhivistici, istraživanjima učeničke populacije. Poseban interes izazivaju svjedoci vremena, poput pripadnika postrojbi iz Domovinskog rata. Uz popratnu izložbu, videoprojkciju i predstavljanje knjiga branitelji evociraju sjećanja na Varaždinske dane rata ili borbe na bojišnicama širom Hrvatske.

Zadnjeg dana (u ožujku) svi polaznici i mentori sudjeluju u besplatnom izletu tijekom kojeg se pokušavaju obuhvatiti teme svih modula. Odredišta izleta dosad su bila: Zagreb s Medvedgradom i Muzejom iluzija, Virovitica s dvorcem Pejačević i Stari grad Đurđevac, Aerodrom Željava (JNA), Rakovica i Slunjska utvrda. Odaziv je uvijek stopostotni jer je to nagrada za uporan rad i trud.

U četiri godine djelovanja Centra izvrsnosti za nacionalnu povijest kroz module je prošlo preko 100 polaznika s kojima je radilo osam mentora. Neki od polaznika po završetku srednje škole i mature upisali su studij povijesti na nekom od hrvatskih sveučilišta. Veći broj polaznika nastavlja rad u modulima više godina, svake godine birajući drugu temu. Mentori u Centru usavršavaju se preko županijskih stručnih vijeća i edukacijskih posjeta te sudjelovanja u raznim programima poput RITHA-e koji podupire Varaždinska županija. Centar izvrsnosti za nacionalnu povijest pohađaju polaznici iz Varaždinske županije, ali i susjednih, posebno Međimurske. Povratne informacije i ankete pokazuju zadovoljstvo polaznika Centra izvrsnosti što ukazuje na važnost održanja ovog Centra i načina rada u njemu – jedinstvenog u Hrvatskoj.

Prijedlog za citiranje (APA stil):

Dretar, M. (2023). Što se radi u Centru izvrsnosti za nacionalnu povijest?. *Poučavanje povijesti*, II(2), 53–55.